GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacţiunea şi administraţiunea:
Braşovŭ, piaţa mare Nr. 22. „Gazeta" iese Mercurea, Vinerea şi Dumineca.
Preţulŭ abonamentului:
Pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Ţerĭ esterne pe şése lunĭ 14 fr., pe anŭ 28 francĭ.

Anulŭ XLVII.

Sĕ prenumeră:
la poştele c. şi r. şi pe la dd. corespondenţĭ.
Anunciurile:
una serie garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiăcare publicare. — Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 10. Mercurĭ 25 Ianuariu st. v. **1884.**

Braşovŭ 25 Ianuariu st. v.

Nu e ḑi dela Dumneḑeu, în care se nu ne vină la cunoscinţă noue casurĭ de prigonire, la care este espusă aḑi libertatea, naţionalitatea şi limba poporului românŭ dintre Carpaţi şi Tisa. Tóte le-ar mai suportá bietulŭ Românŭ cum le-a mai suportatŭ în speranţă, că va sosí odată şi pentru elŭ ḑiua dreptăţii cu sórele ei încălḑitorŭ şi binefacătorŭ, numai limba lui strămoşéscă, ceea ce are mai scumpŭ şi celŭ leagă de sînulŭ mamei sale, se i se lase neatinsă. Cândŭ loviturile duşmane se îndréptă în contra dulcei sale limbe, cândŭ nesocotitele unelte ale despoţiei naţionale, sub care gememŭ, lovescŭ cu dispreţŭ şi în acestŭ scumpŭ tesaurŭ, sângele Românului fierbe şi elocotesce în vinele sale, tótă fiinţa lui se transformă şi atuncĭ îlŭ poţĭ cunósce şi te poţĭ convinge, că este în adeverŭ urmaşulŭ acelorŭ bravĭ din veacurile trecute, carĭ au luptatŭ mai multŭ pentru limbă decâtŭ pentru vieaţă.

De câte ori ne plângemŭ că ni se persecută limba, ni se respunde: e s t e lege, care vĕ értă se vĕ folosiţĭ de idiomulŭ vostru în biserică, în şcólă, în comună, şi puteţĭ se adresaţĭ şi cererile private cătră tóte oficiile din ţéră în limba vóstră. Póte se fiă o asemenea lege, nu este înse cine se păzéscă, ca normele ei să se respecteze, căcĭ cei ce sunt chiămaţĭ a veghiá asupra esecutărei ei, sunt tocmai accia, carĭ o desconsideră şi o calcă mai cumplitŭ.

Nimicŭ nu póte ilustrá mai bine stările miserabile, ce le-a creatŭ curentulŭ intolerantŭ, ce se propagă şi se nutresce mereu de cătră sferele guvernamentale, şi nefericitulŭ principiu ce s'a enunciatŭ totŭ de acolo, după care „statulŭ este numai alŭ Maghiarului şi limba în statŭ se fiă earaşĭ numai şi numai a Maghiarului", decâtŭ casulŭ ce ni'lŭ relateză unŭ vrednicŭ preotŭ şi pe care îlŭ publicămŭ mai la vale. Faptulŭ vorbesce destulŭ de elocuentŭ şi n'are lipsă de comentarŭ.

Legile dela 1868 au arătatŭ marginea, pănă unde sĕ se estindă predomnirea rassei şi a limbei maghiare în statŭ. Nenorocirea a fostŭ înse, că acele legĭ nu oferă nicĭ o garanţiă valabilă şi au lăsatŭ totŭ laptele pe gura viţelului. Nu s'a luatŭ nicĭ măcarŭ o singură mesură de precauţiune în acea epocă fatală, cândŭ s'a auritŭ lanţulŭ servitutei, la care au fostŭ supuse din nou popórele nemaghiare din acestŭ statŭ şi este sciutŭ, că, décă îi daĭ copilului cuţitulŭ în mână, este mai multŭ ca sigurŭ, că se va tăiá cu elŭ.

Nu o întêmplare, duóe, ci mii şi mii de casurĭ dovedescŭ că Maghiarii se află aḑi în situaţia copilului, care se jócă cu cuţitulŭ ascuţitŭ, ce i s'a datŭ în mână, căci décă Maghiarii ar fi ajunsŭ la maturitate politică nu ar fi cu putinţă se se petreacă în ţéră astfelŭ de lucrurĭ fără capŭ, absurde şi primejdióse totodată, ca ceea ce se petrece astăḑi deşteptândŭ şi nutrindŭ în inima Nemaghiarilorŭ cea mai grozavă antipatiă în contra naţiunei maghiare, care fiindŭ mică la numerŭ şi prin urmare slabă, ar trebui din contră sĕ se străduiéscă a câştigă amiciţia tuturorŭ neamurilorŭ, de carĭ este încungiurată şi impresurată ca printr'unŭ inelŭ de ferŭ.

Ceca ce este înse mai primejdiosŭ în împrejurările actuale, e faptulŭ, că guvernulŭ actualŭ a pecătuitŭ aşa de multŭ şi a mersŭ deja aşa de departe pe cărarea prăpăstiósă a esclusivismului despoticŭ naţionalŭ, încâtŭ astăḑi şi se voiéscă nu mai are forţa morală de a curmá reulŭ, nu mai este elŭ, care împinge, ci este împinsŭ de spiritele rele, ce le-a deşteptatŭ.

În faţa unorŭ asemenĭ triste împrejurărĭ suntemŭ mai multŭ ca orĭ şi cândŭ avisaţĭ la propriele nóstre puterĭ, carĭ trebue sĕ le unimŭ din ce în ce mai multŭ şi sĕ le încordămŭ din ce în ce mai tare spre a ne puté aperá cu tóte mijlócele legiuite în contra fatalei cruciade, ce s'a pornitŭ spre nimicirea limbei nóstre naţionale, singura avere şi singura mângâiere ce ne-a mai rĕmasŭ în aceste vremurĭ grele!

Prigonirea limbei române.

De pe malulŭ Tĕrnavelorŭ, Ianuariu 1884.

(Nu mai putemŭ rĕbdá.) Patrudecĭ de anĭ sunt, de cândŭ pentru prima dată am veḑutŭ sórele ce lumineză şi încălḑesce scumpa'mĭ patriă, şi că pruncŭ am suferitŭ calamitaţile anului 1848 — ascunsŭ fiindŭ în sînulŭ pădurilorŭ, de părinţĭ, carĭ îmĭ ḑiceau: nu face larmă, că vinŭ Ungurii şi ne omorŭ. Nicĭ de mâncare nu cutezamŭ se cerŭ de frica ce întrase în mine. Dela acéstă catastrofă, ce a trecutŭ peste patria mea, şi până în ḑiua de aḑi cunoscŭ tóte suferinţele naţiunei mele, carĭ sunt varii, sfăşietóre de înimă, şi carĭ contribue multŭ la scurtarea vieţii mele.

Naţiunea română s'a pronunciatŭ de nenumerate orĭ asupra situaţiunei triste, în care se află. Vocea naţiunei, afară de Dumneḑeu altulŭ nu vrea s'o asculte. Naţiunea la rêndulŭ sĕu îşi va împlini datorinţa. Nu vréu sĕ me amestecŭ aḑi în marea afacere naţională. Acéstă afacere se ţine de alţii şi cu deosebire de aceia carĭ sunt probaţĭ în luptă.

Altceva e ce vréu eu a descoperí cu acéstă ocasiune stimatului publicŭ, care cetesce acestŭ ḑiarŭ. În 27 a lunei Ianuariu a. c. călătorindŭ eu pe drumulŭ de ferŭ de cătră Sibiiu spre Teiuşŭ am ajunsŭ la staţiunea Copşa-mică, avêndŭ biletulŭ de caletoriă numai până aci. Am trebuitŭ dér se'mĭ scotŭ altŭ biletŭ spre Teiuşŭ, dér ce se veḑi? şi ce se auḑi? cassierulŭ dela acéstă staţiune **'mi-a refusatŭ biletulŭ de călătoriă din causă, că „am cutezatŭ" alŭ cere în limba română** şi 'mĭ spuse, că aci se sciu că e Ungariă şi se'lŭ cerŭ unguresce, şi décă nu-o facŭ 'mĭ ḑise, arătândŭ cu mâna, se me ducŭ dracului în ţéra românéscă. L'am provocatŭ de repeţite orĭ pentru biletŭ ḑicândui că'lŭ voi pîrî. — „Nu'mĭ pasă" fù respunsulŭ lui într'unŭ tonŭ selbaticŭ, şi de ai şedé aci trei ḑile nu-'lŭ capeţĭ." Veḑêndŭ atâta cutezanţă şi o aşa mişeliă am mersŭ în biroulŭ şefului de staţiune luându'mĭ unŭ martore sasŭ din Mediaşŭ. Cele spuse de casirulŭ, în altŭ chipŭ mi le spuse şefulŭ, că **décă nu sciu unguresce se mĕ ducŭ în America, că aci nu mai am locŭ.** Am cerutŭ protocolulŭ ca se însemnŭ cele petrecute, atuncĭ luandu-şi din capŭ şépca mi-a făcutŭ unŭ mare complimentŭ şi cu mâna 'mĭ aretă uşa c'unŭ tonŭ durŭ şi bruscŭ. Dela Caiafa la Pilatŭ şi totulŭ a fostŭ gata. Biletulŭ mi l'a scosŭ în cele din urma unŭ Evreu cu numele D. Czitron din Aghirbiciŭ.

Acestea mi s'au întêmplatŭ în patria mea unde regulatŭ 'mĭ solvescŭ contribuţiunea şi unde în calitatea mea de preotŭ, după ce predicŭ la poporŭ morala Evangelii creştine, îlŭ învĕţŭ se fie ascultătorŭ de mai marii lui, carĭ pórtă afacerile ţerei şi **totuşĭ am fostŭ înşultatŭ mai rĕu ca unulŭ ce vreodată a fostŭ trădătorŭ de patriă** séu care lucră contra statului — orĭ spre nimicirea altei naţiunĭ conlocuitóre.

Sciu Domnule Redactorŭ că vei ḑice: acésta nu-i minune! de acestea vedemŭ în tóte ḑilele! Eu ḑicŭ că e mare minune. — Eu şi limba mea despreţuită în patria mea, se mai póte? Eu nu 'mĭ lapĕdŭ naţionalitatea, limba, datinile şi religiunea, şi nu 'mĭ renegŭ patria, décă m'ar imbiá cineva cu tótă averea pamêntului. Pentru mine aceste sunt sânte tesaure alăturea cu împĕrăţia ceriurilorŭ, pentru aceste orĭ cândŭ abḑicŭ de acéstă viaţă. Se audă orĭ şi cine aceste dela mine — că sângele milŭ dau şi pe lângă acestea stau. Dér eu înşultatŭ a casă înşultatŭ în drumurĭ, nu mai potŭ suferí! Nu mai potŭ — îsu desperatŭ. Sângele în mine ferbe, 'mi inécă creerii, **am devenitŭ ca patria mea se mi se pară ca unŭ arestŭ. A nu mai puté trăí ca Românŭ a nu'ţĭ mai puté vorbí limba nicĭ la scóterea unui biletŭ de călătoriă în o ţéră unde din trei părţĭ a locuitorilorŭ duoĕ şi mai bine sunt Românĭ, ce însemnéză acésta?** —... A uitatŭ Maghiarulŭ îngâmfatŭ relele trecute şi năsuesce a provocá altele noue, elŭ are puterea în mână, vrea sĕ ne nemicéscă pre toţĭ şi nu-'şĭ aduce aminte, că forţa forţă nasce. De aş întêlní acuma pe cineva cetindŭ „Viitorul" d-lorŭ Dr. Gall & Z. Rozescu se-lŭ plesnescŭ cu elŭ preste ochĭ şi se-lŭ deşteptŭ, căcĭ cu fraţietatea amarŭ am patit'o şi 'sŭ sătulŭ până în gâtŭ de ea. Ba se sciu, că ósele mele se vorŭ amestecá în pămêntŭ cu ósele celorŭ ce ne tiraniséză aḑi aşa de crudŭ, aş lăsá mai bine se le consume foculŭ şi cenuşa sĕ se vêntnre în aerŭ.

Duşmanii vréu se ne scótă din pamêntulŭ strămoşescŭ — cum? Nu pricepŭ! Dér pe cărarile apucate **niciodată** apoi de teróre şi forţă nu ne pasă; unulŭ, după cum ne-au aţitatŭ şi ne aţiţă, mereu dămŭ peptŭ cu ḑece.

Décă din partea guvernului se dau instrucţii subalternilorŭ în tóte ramurile vieţei publice spre a ne desconsiderá limba şi a ne trămite cu ea prin România şi America, cum am paţit'o, — eu prin America pe unde nu au fost moşĭ de strămoşii mei, — şi décă în unŭ aşa modŭ vréu a ne forţá la învĕţarea limbei maghiare, noi din contra trebue sĕ ne apĕrămŭ din rĕsputerĭ scumpa şi dulcea nóstră limbă, sperândŭ, că décă vomŭ luptá cu bărbaţiă se va recunósce limba nóstră în patria nóstră şi de cătră naţiunile conlocuitóre. După 17 seculĭ, ce i-amŭ petrecutŭ în Ardélulŭ nostru cu limba propria, cu datinele şi legea nóstră şi cu o mulţime de fapte demne de istoriă întru aperarea patriei, astăḑi limba română se află în periculŭ de a apune; s'a juratŭ duşmanulŭ în contra ei. Se ne jurămŭ şi noi, că o vomŭ aperá. Vampirii guvernului de aḑi vreau cu orĭ ce preţŭ a ne nimicí şi totuşĭ nu credŭ sĕ fie Maghiarĭ curaţĭ ci printre argaţii guvernului sunt totŭ soiulŭ de gunóie ale naţiunilorŭ conlocuitóre şi străine. Aceştia sunt semênţă vrajbei şi a discordiei, carĭ facŭ a se urí până la rĕsbunare popórele conlocuitóre, şi le turbură, le amărĕscŭ viaţa! După tóte relele ce suferimŭ nu mai putemŭ rĕbdá.

Aceste servéscă din partea mea şi ca reclamare şi acusare la adresa onor. direcţiunĭ a drumului ferată de statŭ asupra îngâmfatului şefŭ şi casierŭ dela staţiunea Copşa-mică.

Obregia 31 Ianuariu n. 1884.

Artimonŭ Blăşianu.
preotŭ românŭ.

Cronica evenemintelorŭ politice.

Oficioșii unguri se silescŭ din resputerĭ de a lați credință, că Majestatea S'a de aceea a chiamatŭ la sine pe primatele Simor și pe taverniculŭ comite Cziraky, ca se-i mustre, că de ce facŭ opositiune maiestrului și stăpânului lorŭ Tisza. Față de acésta declară fóia primatelui „Magyar Állam“, că tóte câte le-a respânditŭ biroulŭ de pressŭ din Pesta, sunt scornĭturĭ fără de nici o basă, car opositiunalulŭ „Pesti Naplo“ scrie următórele: „Ministrulŭ-președinte se teme. A face alegerile dietale sub împrejurările actuale ar fi fórte riscatŭ. De aceea s'a gânditŭ Uisza: me voiu duce la regele și 'lŭ voiu rugá se me lase și se me iea în alŭ seu scutŭ. Regele a ascultatŭ pe servulŭ seu. Cine scie, ce 'și-a gânditŭ, numai aceea nu 'și-a putut'o gândí, că Tisza Kalman e gata la tóte. Căci, în adeverŭ, nu esistă o umilire și o renegare de principiu, la care nu ar fi gata d-lŭ Tisza, décă i se cere. Unui asemenea servŭ domnulŭ seu nu-i dă drumulŭ bucurosŭ, pe cătŭ timpŭ îlŭ mai póte întrebuința. Aceea, că óre regele mai póte ținé pe Tisza, depinde de acolo, cum se va puté ținé Tisza însuși.

Ministrulŭ-președinte scie fórte bine că nu se póte ținé contra opositiunei magnaților și a aliațilorŭ lorŭ, de aceea și-a gânditŭ, că décă Majestatea S'a va interveni în favórea lui la primatele și prin comitele Cziraky la magnați, atuncĭ póte îi vorŭ ierta acéștia și nu îi vorŭ mai face opositiune nicĭ în camera magnațilorŭ, nicĭ în societatea din Pesta, nicĭ la alegerĭ. Fără îndoiélă că Tisza a rugatŭ pe Majestatea S'a, de alŭ recomanda bunăvoinții primatelui și a aristocrației, ca se-i ierte pĕcatele și se nu se scóle contra lui, deórece de aci încolo se va purta bine. Regele, orĭ ce își va fi gânditŭ, 'i face lui Tisza plăcerea de alŭ împăca cu primatele și cu Cziraky. Acésta va fi înse cea din urmă plăcere ce i-o face. Décă Majestatea S'a a doritŭ se vorŭ reține de ai face opositiune, dér ca se sprijinéscă pe Tisza, n'a putută cere regele dênșii. Aceea înse n'a putut'o împiedeca d-lŭ Tisza, ca cei doi consiliarĭ secreți ai monarchului se nu'lŭ sfătuiéscă după convicțiunea lorŭ interióră. După ce ministrulŭ-președinte nu s'a pututŭ uní nicĭ cu Irányi și stânga estremă, nicĭ cu Szilágyi și opositiunea moderată contra clerului și a magnațilorŭ, încércă de a se uní cu primatele și cu conservativii în contra opositiunei camerei. Se póte înse, că tocmai acea împrejurare, dela care a așteptatŭ întărirea domnirei sale: „audiența primatelui la regele, va grabí numai căderea s'a.“ Neîndoiosŭ este, că mare parte a aristocrației va luptá la alegerĭ cu tótă înfluința ei contra lui Tisza. . .“

Representanții comitatului Clușiŭ, întruniți în adunarea generală a consiliului municipalŭ, a au votatŭ încredere d-lui ministru-președinte Tisza pentru atitudinea și procederea s'a în afacerea croată. Foile maghiare ne spunŭ că acéstă manifestațiă de încredere s'a făcutŭ unanimŭ. Noi scimŭ că în representanța Clușiului se află și Românĭ, deșĭ sunt în mare minoritate. Intrebămŭ, fost'au Românĭ de față și décă au fostŭ vr'unulŭ afară de funcționarĭ, carĭ trebue se jóce cum le cântă șefii lorŭ, ce l'a îndemnată de a se alăturá la votulŭ Ungurilorŭ, care apróbă politica d-lui Tisza față de Croați?

Comitele Taaffe s'a esprimatŭ către corespondentulŭ diarului „Standard“ despre mĕsurile esceptionale în modulŭ următoriŭ: „Mesurile nóstre sunt îndreptate numai și numai în contra acelora, carĭ periclitéză viéța și averea și turbură liniștea și ordinea publică. Nicĭ prin visŭ nu-mĭ trece a folosí aceste mĕsurĭ și în sensŭ politicŭ; cu deosebire nu-mi trece prin gândŭ a comite unŭ ătentatŭ asupra liberalismului. A folosí mesurĭ esceptionale séu mai bine a abusá de ele ca de unŭ părete mobilŭ, acésta e sub demnitatea mea; pentru așa ceva sum pré mândru. Noi vomŭ îngrijí în sensulŭ celŭ mai strînsŭ de liniștea și ordinea publică; dér nu ne vomŭ atinge nicidecum nicĭ de liberalismŭ nicĭ de pressa liberală întru câtŭ acésta ne sprijinesce în apĕrarea vieții și a proprietății.“

In „Monit. ofic. alŭ României“ cetimŭ următorulŭ comunicatŭ: „Diarulŭ „Timpulŭ“ ca și mai multe diare se ostenescŭ a da incidentului întêmplatŭ cu ocasiunea congresului economicŭ din Iași proporțiunĭ însemnate. Adeverulŭ este, că incidentulŭ dela Iași nu a datŭ locŭ la nicĭ-o reclamațiune diplomatică.“

Sâmbătă séra camera francesă a fostŭ surprinsă de scirea, că Eugeniu Rouher, unulŭ din cei mai de frunte miniștri sub Napoleonŭ III și talentatulŭ conducătorŭ alŭ partidei bonapartiste, a reposatŭ. Rouher a fostŭ născutŭ la 30 Novembre 1814 în Riom; ca deputatŭ în adunarea națională dela 1848 s'a alăturatŭ la partida lui Louis Napoleon și la 31 Octobre 1849 a fostŭ numitŭ ministru de justiția și președinte alŭ cabinetului și cu puțină întrerumpere a fostŭ mai în totŭ timpulŭ domniei lui Napoleonŭ ministru. Influința lui era așa de mare în Tuilerii, încâtŭ i s'a datŭ numele de „vice-împeratŭ“. Se dice că în certele interióre ale partidei bonapartiste Rouher ar fi fostŭ mijlocitorulŭ și că chiar în timpulŭ din urmă a sciutŭ se apropie pe Jeromiștĭ de Victoriștĭ.

Așa numitulŭ ministerŭ spaniolŭ „liberalŭ“-conservatorŭ alŭ d-lui Canovas, după ce a datŭ tóte posturile de prin provincii numai la ómenii sei, dă acum nuoe dovedĭ despre liberalismulŭ seu; elŭ confiscă diare și interdice toaste. Diarulŭ „el Globo“, alŭ d-lui Castelarŭ, este ântâia jertfă a presei. De altmintrelea republicanii moderați nu s'au otărîtŭ încă ca se ié parte la alegerile pentru Corteși, după cum se anunțase din eróre. Eĭ, după cum spune diarulŭ „el Globo“, vorŭ luá o otărîre după ce vorŭ cunósce intențiunile guvernuluĭ și vorŭ fi convinșĭ despre sinceritatea viitórelorŭ alegerĭ. Centraliștii, sub d. Martinez Campos, și liberalii moderați, sub d. Sagasta, se dice că înclină spre abținere.

Amŭ avutŭ ocasiune, scrie „Telegraphulŭ“, sĕ vorbimŭ adĭ cu unŭ oficerŭ rusŭ, care demisionândŭ din serviciulŭ bulgarŭ plécă mâne la Rusia. D-sa ne a declaratŭ că peste 37 oficerĭ rușĭ au părăsitŭ serviciulŭ bulgarŭ, aceștĭ militarĭ sunt în momentulŭ de față înlocuiți cu oficerĭ bulgarĭ. Generalulŭ rusŭ Cantacuzino, actualŭ ministru de resbelŭ alŭ Bulgariei a adusŭ cu sine 17 căpitanĭ rusĭ, 5 maiorĭ și unŭ colonelŭ. S'a luatŭ dispositia, ca termenulŭ de serviciŭ alŭ oficerului rusŭ în armata bulgară se nu fie mai lungŭ de trei ani; așa fiindŭ, o remanciare generală se va efectuá în corpulŭ oficerescŭ alŭ Bulgariei. În momentulŭ de față armata bulgară numeră peste 206 oficerĭ rușĭ și 18 doctorĭ militarĭ.

Din Scutari se scrie diarului „Narodni Listy“ din Praga: Triburile de munte, Hotti, Grudi, Castrati și Clementi s'au resculatŭ sub conducerea lui Ali pașa dela Gusinje. Liga albanesă a începutŭ din nou sĕ predomnéscă în Albania de susŭ și a pusu mâna pe guvernŭ. Capii Ligei aŭ ținutŭ la 15 Ianuariu o întrunire și au hotărîtŭ se se opună la cedarea teritorielorŭ Gusinje și Krajina către Muntenegru. Se presupune, că consululŭ austriacŭ și Pórta susținŭ resistința și de aceea principele Nichita și-a rechematŭ pe delegații sĕi din comisiunea de fruntarii. Afară de acestea principele Nichita a interdisŭ Albanesilorŭ de a mai visitá têrgulŭ dela Podgorița și a și a aședatŭ unŭ cordonŭ pe fruntaria albanesă. La 19 ale curintei Albanesii năvălirâ pe teritoriulu muntenegrénŭ de lângă Podgorița, dér, după o luptă de duóĕ óre, fură rĕspinșĭ cu 50 morțĭ și răniți. Muntenegrinii avură 10 morțĭ și 25 răniți. Din astă causă principele Nichița ordonà intărirea cordonuluĭ și încheià cu Miridiții unŭ tractatŭ, care va fi semnatŭ dilele acestea de fratele lui Prenc Doda, care se află acum ca óspe în Cetinje.

Cestiunea limbilorŭ în Austria.

(Continuare.)

Dr. Gregr (continuândŭ): Minoritatea mai dice că tóte decisiunile acestei camere sunt înfluințate și dominate de cestiunea naționalitățilorŭ și a limbei. Concedŭ, este adevĕratŭ, că totă viața nóstră publică, ba în parte și cea privată este chiar înveninată de cestiunea de naționalitate și de limbă. Nimenĭ nu doresce mai multŭ de câtŭ mine, ca în fine acéstă cestiune sĕ fie resolvată într'unŭ modŭ fericitŭ. Dér propunerea lui Wurmbrand tórnă numai oleu pe focŭ. Décă s'ar primi acéstă propunere tocmai naționalitățile negermane ale imperiului ar trebui sĕ fie cuprinse de cea mai mare amărăciune contra poporului germanŭ, vĕdêndŭ că voiescŭ a le impune o limbă cu forța. Sunt orênduielĭ în viața de statŭ, carĭ deși învólvă o nedreptate, totușĭ sunt raportate în tăcere, carĭ însĕ provócă la momentŭ resistința în contră-le, décă se înalță la valóre de dreptŭ prin legĭ imperative; căcĭ sêmțulŭ omului dreptŭ se revóltă, cândŭ e vorba ca, ceea ce este nedreptŭ sĕ devină dreptŭ (Bravo repetite în drépta). Unŭ lanțŭ ce-lŭ pórtă omulŭ de bună voie nu este lanțŭ; dér décă acestŭ lanțŭ ni se impune cu forța, elŭ este unŭ jugŭ nesuferitŭ alŭ sclăviei (Fórte bine! Bravo!). Diceți, că ordonanța pentru limbĭ, care nu conține nimicŭ nou, a neliniștitŭ în gradulŭ celŭ mai mare poporulŭ germanŭ. Cu câtŭ mai multŭ nu s'ar turburá popórele negermane, décă ar deveni lege propunerea lui Wurmbrand. (Așa e, în drépta.) Este óre înțeleptŭ acelŭ guvernŭ, care ar voi sĕ liniștéscă o parte o poporațiunei printr'aceea, că turbură cumplitŭ partea cea mai mare a acestei poporațiunĭ? Fire-ar înțeleptŭ de a stinge foculŭ, ce s'a iscatŭ într'o parte a unei case și a aprinde apoi partea cea mai mare a casei? (Fórte bine! în drépta). Se mai dice, că Austria se federaliséză și că țĕrile corónei boeme tindŭ a formá unŭ grupŭ independentŭ. Ei bine décă așa ceva ar fi înscrisŭ în cartea istoriei acestŭ procesŭ putemicŭ nu s'ar puté oprí cu nisce mijlóce așa de micĭ ca propunerea lui Wurmbrand. Profes. Tomasczuk ne-a provocatŭ pe noi Boemii sĕ învĕțămŭ nemțesce, ca sĕ nu remânemŭ îndĕrĕtŭ în cultură. Harŭ d-lui avemŭ în istoria nóstră o periódă, cândŭ poporulŭ boemŭ a ajunsŭ la unŭ gradŭ de cultură fără limba germană și fără grațiosulŭ sfatŭ alŭ profesorului Tomasczuk (ilasitate).

Mai înainte Austria trebuiea sĕ pórte o haină germană, dér dela 1866 este avisată la popórele sale (Bravo! în drépta) și nu mai este legată de Germania. A face unŭ statŭ germanŭ din Austria ar însemná adĭ a amenințá chiar esistența ei (Bravo în drépta). Nemții vorŭ sĕ-șĭ recâștige din nou egemonia. Dér pe calea ideei esclusive de naționalitate nu vorŭ mai ajunge la domniă, acéstă cale este greșită. Causa pentru care ațĭ perdutŭ puterea nu este aceea, că ațĭ fostŭ bunĭ naționaliști germanĭ, ci ațĭ perdutŭ domnia pentru că ațĭ părăsitŭ cu necredință stégulu libertății. (Fórte bine! în drépta.) Ațĭ pășitu pe scenă cá partidă liberală. Cum ațĭ justificatŭ încrederea ómenilorŭ liberali? Sĕ luămŭ legea de alegere, care e opera d-vóstre. Este asta o lege liberală, cândŭ lucrătorulŭ n'are nicĭ unŭ dreptŭ, cândŭ țĕranulŭ are de o sută de orĭ mai puținŭ dreptŭ ca orășanulŭ și orășanulu de o sută de orĭ mai puținŭ dreptŭ ca marele proprietarŭ, cândŭ drepturile politice se împartŭ după cărticica de dare și după diplomele de nobilime? Nu stămu mai bine nicĭ cu legea de presă și cea de întruniri. Adĭ și cea mai neînsemnată scriere precum și adunare depinde dela grația autoritățilorŭ polițiane. Și acum voițĭ sĕ faceți și din art. 19 alŭ constituției o caricatură acățându de elŭ propunerea lui Wurmbrand. Așa stămŭ cu libertatea, ce ațĭ adus'o popórelorŭ Austriei. Și încâtu privesce libertatea pe tĕrêmulŭ economicŭ calea, pe care au mersŭ guvernele vóstre este și adĭ udată de lacrimile vĕduvelorŭ și a orfanilorŭ, carĭ în timpulŭ așanumitului „avêntŭ economicŭ“ și au perdutŭ tótă averea. Ațĭ pĕcătuitŭ greu în contra libertății, ațĭ perdutŭ totŭ, libertate și domnire. (Fórte bine, în drépta.) Dér prin acésta ațĭ perdutŭ totodată îndreptățîrea de a ne face imputări de a mai conduce în viitorŭ elementele liberale în Austria (bravo.)

Va veni o di, și ea trebue sĕ viă pentru binele popórelorŭ Austriei, cândŭ rolulŭ conducĕtorŭ îlŭ va avé érășĭ partida liberală. Déra acésta partidă va fi compusă din alțĭ ómenĭ și se va îndreptá după alte principii, nu după ale partidei actuale liberale. Ea va fi compusă din bărbațĭ de tóte naționalitățile și limbile, carĭ vorŭ scrie pe stindartulŭ lorŭ devisa egalei îndreptățirĭ pentru tóte popórele; ea va constá din bărbațĭ, carĭ vorŭ venerá principiulŭ de naționalitate, dér unŭ principiu de naționalitate în sensulŭ nobilŭ și măreţŭ alŭ cuvêntului; unŭ principiu de naționalitate, care voiesce binele propriului poporŭ, fără de a împinge pe altulŭ în miseriă, unŭ principiu de naționalitate, care învéță pe propriulŭ poporŭ sĕ iubéscă, fără de a urî pe altulŭ; unŭ principiu de naționalitate, care năsuiesce spre libertatea propriului poporŭ, fără a voi sĕ ferece în lanțurile sclaviei pe altŭ poporŭ (Bravo repetite). Și acestŭ principiu de naționalitate este marea ideă, este adevĕrata ideă de statu a acestui imperiu și fiindŭ-că acéstă ideă nu e idea propunerei lui Wurmbrand, fiindŭ-că drumulŭ, pe care merge Wurmbrand

nu duce la pace și la bine, ci la luptă vecĭnică și la distrugerea statului, de aceea votezŭ contra propunerei lui (Aplause sgomotóse și îndelungate în drépta.)

(Va urmá.)

Făgărașŭ în 28 Ianuariu 1884.

(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

În colónele prețuitului diarŭ „Gaz. Trans.“ Nr. 2 a. c. fuiu atâtŭ de fericitŭ de a ceti o corespondință sinceră dela Făgărașŭ, unde între altele se caracteriséză pactulŭ încheiatŭ între conducĕtorii românĭ, și partida prefectului, privitorŭ la alegerile funcționarilorŭ din 19 Decembre a tr. din acestŭ județŭ, de funestă și fatală.

Părĕrile corespondentului din cestiune, carĭ diferă de părerile optimiste ale altorŭ corespondențĭ ai „Gazetei Trans.“ din Téra Făgărașului sĕ justifică și printr'o corespondință apărută în diuaruiŭ guvernamentalŭ „Magyár Polgár“ Nr. 296 a, tr. unde cu referire la alegerile din acestu județŭ se dice între altele:

„De altă parte minoritatea maghiară din împă„ciuirea încheiată în asemĕnare cu perióda celorŭ 6 „anii trecuțĭ are acum și acelŭ folosŭ, ce nu e de des„prețuitŭ, că în centru până acuma (socotindŭ aci și „funcționarĭ, de presente în centru sunt șépte funcțio„narĭ ungurĭ aplicațĭ. În județŭ (aci socotindŭ și pe „submediculu cercualŭ) avurămu până acuma trei, ér „de presente sunt cincĭ funcționarĭ ungurĭ aplicațĭ. „Prin urmare noi Uugurii, în urma împăciuirii amŭ „câștigatŭ patru posturĭ, pre cândŭ, décă în lipsa în„păciuirii ne mĕsurămŭ puterile, tóte interesele nóstre „erau puse în jocŭ, și era îndoiosŭ, că vomŭ puté reeși.

Nu este acésta o probă destulŭ de evidentă, că pactulŭ încheiatŭ la alegerile funcționarilorŭ din județulu Făgărașului nu numai, că este funestŭ și fatalŭ, dér va lăsá póte încă și urmări fórte triste după sine. — Nu este probatŭ îndestulŭ că conducĕtorii noștri măcarŭ pe departe și-au împlinitŭ chemarea lorŭ față de alegĕtorĭ, de a cărorŭ încredere s'au bucuratŭ. Décă urmărimŭ cu atențiune mersulŭ lucrărilorŭ dela începutŭ până în fine, trebue sĕ mărturisescŭ, că câștigămŭ chiar convicțiunea contrară. Spre chiarificarea adevĕrului, cu permisiunea D-Vóstre, D-le Redactorŭ, voiu descrie în scurtŭ pregătirile și decurgerea alegerilorŭ din acestŭ județu.

În 5 Decembre a. tr. după ședința adunărei estraordinare județene au convocatŭ d-nii advocațĭ Romann, Duvlea și vicariulŭ Micu o mică întrunire la 3 óre p. m. în casa proprietarului românŭ Toma Nicolae din Făgărașŭ spre a se consultá alegĕtorii între sine asupra viitórelorŭ alegerĭ. Aci s'au înfățoșatŭ la ora destinată unu numĕrŭ însemnatŭ de alegĕtorĭ. Intrunirea s'a constituitŭ la propunerea dlui Romann, alegĕndu-se de președinte ad hoc vicariulŭ Ioanŭ Micu, cu aclamațiune. Dupa acésta s'au începutŭ discusiunile. Vorbitorii ma toțĭ afară de unulŭ, au fostŭ de părere, ca sĕ nu pacteze, că de și maioritatea membrilorŭ românĭ verificațĭ sunt 79 fața de 75 neromânĭ, totușĭ décă se vorŭ înfățișá Românii toțĭ, resultatulŭ va fi sigurŭ pe partea lorŭ. Dér acelu unulŭ mai șiretŭ decâtŭ toțĭ cerĕndu-șĭ cuvĕntŭ, a disŭ cam aceste: „Domnii mei sĕ nu vĕ pară lucrulu de glumă, cestiunea acésta este multŭ mai importantă decâtŭ, ca sĕ trecemŭ așa ușorŭ peste ea. Sĕ punemŭ casulŭ că alegĕtorii nu se vorŭ înfățișá toțĭ, ce daună ireparabilă ar resultá într'unŭ asemenea casŭ, dreptŭ aceea eu aș propune: ca sĕ se alégă o comisiune de trei, séu cincĭ, din sinulŭ acestei întrunirĭ, carĭ sĕ lucre în interesulŭ maiorității poporațiunei acestui județŭ după cum vorŭ aflá de bine.“

Acéstă propunere după mai multe vorbirĭ pro, și contra s'a primitŭ, și s'au alesu cincĭ membriĭ în comisiune, Vicariulŭ Micu, advocații Romann și Duvlea ca internĭ, și dintre esternĭ Chiorniță și Stanciu, aceștĭ duoi din urmă nu au participatŭ însĕ de locŭ la pactare. Dupa-ce vĕdù propunĕtorulŭ, că cu acésta propunere a reeșitŭ, a făcutŭ alta și adecă: „Domnii mei înainte de tóte vĕ mulțămimŭ pentru încrederea, cu care ne-ațĭ onoratŭ dér totodată, ca sĕ fimu și sprijinițĭ de D-Vóstră, căcĭ la casŭ contrariu tóte lucrările nóstre vorŭ fi zădărnicite.“ Ca se fimŭ pentru tóte eventualitățile bine pregătițĭ aș aflá de bine, ca sĕ contribuimŭ fie-care dintre cei presențĭ după puterĭ, spre ajutorarea alegĕtorilorŭ, carĭ sunt mai în departare, pentru-că nu poțĭ pretinde, ca unŭ alegĕtorŭ sîrmanŭ se petrécă timpŭ de 2—3 dile prin Făgărașŭ fără puțină rebonificare din partea nóstră, și la casŭ de lipsă sĕ trimitemŭ și trăsurĭ după dênșii, pentru-că numai dela o deplină solidaritate, împreunată cu energiă, și disciplină, va fi opulŭ nostru încoronatŭ cu succesŭ.“

Propunerea acésta încă a fostŭ primită, și la momentŭ s'au adunatŭ 80 fl. dela cei de față. Nefiindŭ alte objecte de pertractatŭ ședința s'a ridicatŭ cu acea observare; că comisiunea alésă va fi indatorată a'șĭ dá socotéla despre lucrările sale în ajunulŭ dilei de alegere, adecă: în 18. Decembre a. tr. séra în Făgărașŭ, la care sĕ învită toțĭ alegĕtoriĭ. Pe câtŭ suntŭ bine informatŭ conducĕtorii români și maghiarĭ înainte de alegere au avutŭ trei întrunirĭ, resultatulŭ finalŭ l'a avutŭ însĕ numai întrunirea a treia. Maghiarii prin propunerile condițiunilorŭ preliminarie și-au asiguratŭ persónele favorite lorŭ, și adecă: pe Nagy Sándor președinte, pe Herszényi Bálint asesorŭ la sedria orfanală, pe Kapocsányi Mór fiscalŭ (advocatulŭ județénŭ), pe Pánczél Zsigmond vice notariu secund., pe Herszényi Imre subprefectŭ în Făgărașŭ, dintre carĭ unii erau nesigurĭ de neeșire și pentru acestŭ favorŭ atâtŭ de îndulgentŭ, li s'a concesŭ conducĕtorilorŭ românĭ postulŭ de vice-comite alŭ notariului primŭ, alŭ unui asesorŭ la sedria orfanală alŭ vice notariului primŭ, alŭ revisorului, alŭ perceptorului, și alŭ controlorului gremialŭ, postulŭ de medicŭ primarŭ, și alŭ duoilea submedicŭ comitatensŭ. Toțĭ aceștia au fostŭ cu aclamațiune aleșĭ. — Posturile de subprefecțĭ la Branŭ, Șercaia, și Arpașulŭ inferiorŭ le-au lăsatŭ sorții, pentru-că aci nu au avutŭ nicĭ una nicĭ altă partidă așa multŭ interesŭ. — Posturile de adjuncțĭ de subprefecturĭ, carĭ conformŭ legei sunt a se alege, le-au lăsatŭ la libera dispozițiune a prefectului. — Oficialii manipulanțĭ încă s'au denumitŭ de prefectŭlŭ, fără cea mai mică intervențiune, séu ajutorŭ din partea conducătorilorŭ românĭ, și așa prin pactulŭ acesta atâtŭ de maiestritŭ încheiatŭ între Români și maghiarĭ avemŭ în centru cu practicantulŭ denumitŭ 8 Maghiarĭ și 7 Românĭ, și în județŭ 5 Românĭ si 5 Maghiarĭ funcționarĭ aleșĭ și denumițĭ, pentru că cum disei lupta în sine din partea conducĕtorilorŭ nu a fostŭ atâtŭ o luptă de interesŭ generalŭ, câtŭ mai multŭ o luptă restrînsă la persóne particulare, rudite séu amice ș. a.

După alegere conducĕtorii noștri atâtŭ au fostŭ de entusiasmațĭ de resultatulŭ alegerilorŭ, de au căpĕtatŭ poftă de arangiarea unui banchetŭ, care s'a datŭ în diua de 20 Decembre a. tr. în hotelulŭ cetatea „Paris“ și în alte trei ospĕtării care au costatŭ 147 fl. v. a. Anticipațiunea de 80 fl. v. a. adunată în conferința din 5 Decembre a tr., în urma acestei dispozițiunĭ nu ajungea spre acoperirea speselorŭ făcute. Dér unulŭ din cei trei puternicĭ patronĭ, curĕndŭ a venitŭ la acea ideă practică, ca fiecare funcționarŭ alesŭ cu 1. Ianuariu a. c. sĕ plătéscă a conto speselorŭ făcute cu ocasiunea alegerilorŭ 1% din léfă, și cu modulŭ acésta, li-a succesŭ marinimosilorŭ conducĕtorĭ a mai adăugá lângă anticipațiunea de 80 fl. încă 150 fl. cu totulŭ 220 fl., subtragĕndŭ spesele făcute de 147 fl. mai remâne și pentru fondulŭ de reservă unŭ plus de 73 fl. 73 fl. v. a.

Am alergatŭ și eu ca representante municipalŭ din depărtare, ca sĕ dau și eu mână de ajutorŭ la actulŭ alegerei atâtu de importantŭ, dér cândŭ amŭ sositŭ la Făgărașŭ pe spesele mele, și fără celŭ mai micŭ ajutorŭ, a fostŭ totulŭ gata.

Am avutŭ ocasiune a mĕ convinge in persónă că județulŭ Făgărașului este astădĭ condusŭ de nișce parvenițĭ, și că prin faimosulŭ pactŭ alegĕtorii românĭ din acestŭ ținutŭ au fostŭ rĕu amăgițĭ.

Beica Română 28 Ianuariu 1884.

(Absolutismŭ constituționalŭ.) După ce alegerea d-lui George Tĕrnoveanu, notarŭ centralŭ, membru în comitetulŭ municipalŭ din cerculŭ Beicii maghiare făcută în tómna anului espiratŭ a fostŭ cassată din causă, că respectivulŭ nu avù dreptulŭ de alegere, și prin urmare nicĭ alesŭ n'a potutŭ fi, s'a destinatŭ diua de 28 Ianuariu a. c. cá sĕ se alégă altŭ membru în loculŭ dênsului. Alegerea s'a și ținutŭ totŭ sub presidiulŭ fostului solgăbireu d. Nagy Tamás în Beica maghiara.

Aici la alegere ne-au onoratŭ cu cinstita lorŭ față dintre amploiații comitatensĭ d. Ferencz Albert advocatulŭ (fiscalulŭ) substitutŭ alŭ acestui comitatŭ ca pretendentŭ la demnitatea de alŭ 3-lea membru comitatensŭ și d. Farkas Kálmán adjutantele solgăbireului Reginului inferiorŭ.

Orĭ-ce omŭ cu adevĕrată cultură a inimei și cu deosebire Românulŭ consciu de chiămarea sa, a trebuitŭ sĕ se infióre de pretensiunile absurde și absolutistice, cu carĭ acești 2 amploiațĭ au pășitŭ pe față la acésta alegere. Mai ântaiu d. Farkas Kálmán a recomendatŭ pe favoritulŭ seu F. Albert alegĕtorilorŭ și cu deosebire inteligințeĭ românescĭ. După aceea a chiămatŭ la o parte pe fie-care notarŭ de cercŭ și după câte o catichisare grosolană, se încercà a le impune chiarŭ și prin amenințărĭ, ca sĕ instrueze pe alegătorĭ și sĕ lucre pentru ca sĕ fie alesŭ susŭ numitulŭ pretendentŭ. Poftimŭ pretensiune unguréscă. 9 comune curatŭ românescĭ și numai una unguréscă, și încă nicĭ aceea purŭ unguréscă se mai alégă și între acești 3 membri comitatensĭ pe unŭ ungurŭ, ca și cândŭ nu ne ar fi pré mulțĭ 2 de mai înainte?

După ce s'a începutŭ alegerea vedêndŭ susnumiții domnĭ, că alegĕtorii românescĭ deși în óra a 11-a totușĭ au învĕțatŭ a urmá pastorilorŭ sĕi sufletescĭ și inteligențeĭ în astfelŭ de afacerĭ, și că în loculŭ d-lui Ferencz Albert, de care nicĭ că se mai audise ceva până acum votéză pentru M. O. D. Alesandru Tĕrnoveanŭ coadjutorŭ protopopescŭ în Reginŭ, se turburară, și cu deosebire d. Farkas Kálmán începù a înjurá pe preoții românescĭ de câțĭ sânțĭ sunt în lume și a se esprimá în tóte dialectele triviale câte nŭmai se potŭ aflá în o limbă cultă ca cea maghiară, așa încâtŭ mĕ genezŭ a mânjí unŭ diarŭ atâtŭ de respectatŭ, ca „Gazeta“ cu astfeliŭ de espresiunĭ „culturale“. Alegerea firesce s'a finitŭ in triumfulŭ Românilorŭ. Ceriulŭ însultatŭ (nu înțelegŭ) pe nedreptulŭ, care a adusŭ și pe poporulŭ românescŭ din aceste ținuturĭ la cunoscința de sine, și-a stĕmpĕratŭ mânia printr'o ninsóre abundantă și alegĕtorŭ s'au depărtatŭ pe la ale sale în cea mai bună ordine și pré îndestulițĭ, căcĭ au vĕdutŭ, că sânții înjurațĭ au rădicatŭ causă românéscă.

Regretămŭ, că guvernulŭ ce se dice „constituțonalŭ“ sub masca fericirei popórelorŭ prin astfelŭ de ăpucăturĭ absolutistice voiesce sĕ vine unde numai póte ómenĭ de ai sei. Nu înțelegemŭ de locŭ cum de nu se gândesce, că tóte aceste machinațiunĭ nu numai că nu-i câștigă atragerea popórelorŭ ci dincontra producŭ cea mai violentă reacțiune și nemulțumire în pieptulŭ fiăcărui Românŭ binesĕmțitorŭ. Au nu ne ajunge, că cu alegerea amploiațilorŭ comitatensĭ, afară de unu bietŭ medicŭ de românŭ, n'amŭ căpĕtatŭ nicĭ măcarŭ unŭ mĕturatorŭ de cancelariă românŭ? Erte-ne orĭ si ce Ungurŭ căcĭ astfelŭ de pretensiunĭ absurde ca cele ce ni s'au făcutŭ cu ocasiunea acestei alegerĭ până vomŭ puté nu vomŭ impliní nimĕnui. —w—

Tohanulŭ vechiŭ 22 Ianuariu v. a. c.

(O mobilisare fără de veste.) Domnule Redactorŭ! Dilele aceste a fostŭ mare fierbere în comuna nóstră și jurŭ. Se părea că suntemŭ în ajunulŭ unui mare resboiŭ. Și într'adeverŭ flăcăii noștri reserviștĭ și concediațĭ căpĕtaseră ordinŭ de concentrare. Mulțĭ flăcăi sosiră și din străinătate. Dómne ajută, diceau unii, dór se-o mai schimbá vremurile décă vomŭ avé o mare bătăliă. Mamele începură sĕ plângă pe fii lorŭ, pe carĭ îi credeau deja în gura tunului.

Cine a provocatŭ acésta mișcare și turburare? Deslegarea acestei întrebărĭ este comică. La subprefectura din Branŭ, unde este vestitulŭ Csia Elek ca ajutorŭ, s'a întemplatŭ că elŭ, séu unŭ scriitorŭ de sub dĕnsulŭ, au schimbatŭ blanchetele ce trebuica sĕ le alăture la o circulară privitóre la unele mĕsurĭ ce ce le reclama legea de vĕnatŭ și în locŭ de blancheta pentru vĕnatŭ a adausŭ blancheta pentru mobilisare. Notarulŭ diñ Tohanŭ vĕdĕndŭ blancheta nu s'a mai uitatŭ décă e subscrisă orĭ ba în regulă — póte că este și cam scurtŭ de vedere — și așa a trămisŭ biletele de conchiamare la toți concediații și reserviștii. Babele de prin satŭ, vedĕndŭ încurcătura ce a produs'o acésta neînțelegere, diceau, că „nu e semnŭ bunŭ“ și trebue că se apropiă vre-o rĕsmiriță. . .

Isvórele istoriei Românilorŭ.

Ântâia conferință ținută la Ateneŭ de d. Gr. G. Tocilescu. Dare de sémă datorită d-lui C. C. Dobrescu.

În séra de 6 Ianuariu, d. Gr. G. Tocilescu, profesorŭ la facultatea nóstră de litere, a ținutŭ o conferință la Ateneu despre „Isvórĕle Istoriei Românilorŭ.

Dela începutŭ d-sa face declarațiunea, că aparține acelora, carĭ consideră istoria ca o sciință, a cării ființă sĕ recunósce în metodulŭ criticei cu ajutorulŭ căreia restabilimŭ „faptele reale“;

ér nu o artă, în care ar predomni retorica, espunerea artistică, tablourile vii și mișcătóre, discursurile plăsmuite, cu unŭ cuventŭ imaginațiunea înflăcărată a celui, care scrie orĭ vorbesce despre unŭ evenimentŭ istoricŭ. După ce arată, că atâtŭ la Grecĭ, câtŭ și la Romanĭ cu micĭ escepțiunĭ, precum și în evulŭ mediu, istoria a fostŭ mai multŭ o gimnastică de cuvinte cu scopŭ de petrecere, d. Tocilescu ne spune, că scóla istorică dela Götting, Niebuhr și alții, au pusŭ basele metodului istoricŭ, carĭ se rézimă pe studiulŭ criticŭ alŭ isvórelorŭ. Acesta este metodulŭ germanŭ cu totulŭ deosebitŭ de celŭ care mai domnesce încă în Francia, Italia și Spania.

În adevĕrŭ arta istorică mișcă inimile, înflăcăréză mințile, aprinde fantasia mulțimii, deșteptă entusiasmulŭ momentanŭ în sufletele amorțite, rătăcesce opiniunea publică, a cării putere e imensă și astfelŭ cere ca adevĕrulŭ realŭ se se închine ideilorŭ artistului, în locŭ ca artistulŭ se-șĭ modifice ideile după realitatea faptelorŭ.

Décă prin noi înșine nu putemŭ cercetá trecutulŭ, apoi prin studiulŭ criticŭ alŭ isvórelorŭ ne apropiămŭ de dênsulŭ, îlŭ pricepemŭ, așa cum reese din mărturirile istoriografilorŭ. Prin urmare cestiunea de a se sci, décă noi avemŭ séu nu o adevĕrată istoriă națională, depinde în mare parte de studiulŭ aprofundatŭ alŭ isvórelorŭ istorice, adecă de valórea ce au ele în lămurirea faptelorŭ.

Dér în ce constă metodulŭ criticŭ! Metodulŭ criticŭ cerne cu d'amĕruntulŭ tóte fântânele istorice. Cu ajutorulŭ lui trebuie sĕ aflămŭ mai dinainte pe autorulŭ documentului, sĕ-i fixămŭ data, sĕ ne asicurămŭ de autenticitatea lui, sĕ cunóscemŭ gradulŭ de autoritate alŭ mărturiei, în fine sĕ facemŭ o analisă filologico-literară, pentru a ne convinge pe deplinŭ de însemnătatea documentului.

În ântâiă conferință d. Tocilescu s'a ocupatŭ numai cu Cronicele. După ce face o enumĕrare destulŭ de completă a cronicelorŭ până acum publicate distinsulŭ conferențiarŭ adauge, că fără o comparare critică a codicelorŭ unui manuscriptŭ o confruntare făcută cuventŭ cu cuventŭ, cu observațiunea celorŭ mai micĭ puncte de diferință, chiarŭ de ortografiă, fără determinarea vêrstei, patriei și gradului de credință a fie-cărui codice, edițiunea manuscriptului nu póte fi critică, ér fără edițiunea critică a analelorŭ nu este nimicŭ de începutŭ în istoriă. D. Tocilescu iea apoi în cercetare cronicele publicate până acum pentru a ne convinge, décă tipărirea lorŭ a fostŭ făcută cu acea fidelitate critică și delicateță de consciință, care reclamă une-orĭ atențiunea asupra unui cuventŭ, orĭ unei litere. Analisândŭ și dândŭ mereu esemple, d-sa dovedesce, că în tipărirea cronicelorŭ d. Cogălniceanu n'a urmatŭ nicidecum povețele metodului criticŭ, deși a întrebuințatŭ 40 manuscripte la publicarea a 11 cronice, câte au apărutŭ până acum. Erorĭ de date, de multe orĭ de fapte, strămutărĭ de domnii, lipsurĭ de evenimente, fapte cu totulŭ întortochiate se vĕdŭ lă totŭ pasulŭ în Letopisițele Țerei Moldovei, provenite negreșitŭ din causa multelorŭ variante, și de aceea e absolutŭ necesarŭ o nouă grupare a materialului acestorŭ cronice pentru a se puté completá testurile originale. D-lui Cogălniceanŭ însĕ, care încă de pe la 1833 a adunatŭ manuscripte și a lucratŭ asupra lorŭ nu i se póte împutá lipsa de metodŭ, de óre-ce d-sa, fără a ambiționá sĕ ne dea o edițiune critică, a scăpatŭ de uitare și peire scrierile vechilorŭ cronicarĭ ai Moldovei, cu carĭ totdeauna se póte mândri literatura nóstră istorică.

Despre cronicele publicate în Magasinulŭ istoricŭ pentru Dacia se póte dice, că au aceleașĭ pĕcate, adecă lipsa de metodŭ, erorĭ însemnate de lectură, omisiunĭ de rêndurĭ întregĭ, estropierĭ de frase, carĭ facŭ utilisarea lorŭ imposibilă, une-orĭ chiarŭ periculósă.

Totŭ aceleașĭ observațiunĭ face și celorŭ publicate de librarulŭ George Iónid. D. Tocilescu ilustréză aserțiunile sale cu esemple — de multe orĭ hăslii — și în privința cronicelorŭ publicate prin reviste și diare.

În fine ne vorbesce de unŭ manuscriptŭ séu codice istoricŭ dela biblioteca centrală din Bucurescĭ, care completéză cele publicate în Magasinulŭ istoricŭ de Cronica lui Murgulŭ, despre care vorbesce Ragusanulŭ Luccari pe la 1600 și d'o altă cronică scrisă în limba slavónă bisericéscă, care face parte din colecțiunea patriarchului Nicon și publicată în Rusia pe la 1793. D. Tocilescu terminândŭ, dice că: necesitatea unei edițiunĭ critice a cronicelorŭ nóstre e cu totulŭ imperiósă, pentru că până cândŭ isvórele nu se vorŭ culege, compará, critică studiá și scóte la lumină, nu vomŭ avé o adevĕrată istoriă națională. Și fără istoriă națională unu poporŭ nu va avé nicĭ odată consciința trecutului sĕu, care — după disa unui istoricŭ rusŭ — sĕ serve de tălmăcire timpului de față și povețuire timpului viitorŭ.

Într'unulŭ din numerile viitóre voiu face darea de sémă și a celei de a duoa conferință asupra părții documentate a isvórelorŭ istorice.

(„Românulŭ".)

Diverse.

(Cărăbușĭ în Ianuariu.) Aséră unŭ amicŭ și confrate ne facŭ o neașteptată surprisă trămițĕndu-ne într'o cuvertă unŭ cărăbușiŭ (gândacŭ de Maiu) viu, veselŭ și frumosŭ c'unŭ micŭ biletŭ de cuprinsulŭ următorŭ: „Domnule Redactorŭ! Semne bune! . . . Orĭ că se scurtéză érna cu 8—9 sĕptĕmânĭ, orĭ că Ardealulŭ nostru are de gândŭ a se preface într'unŭ alŭ doilea sînŭ alŭ lui Avramŭ. Altfelŭ alăturatulŭ insectŭ nu s'ar fi pututŭ ivi într'unŭ timpŭ atâtŭ de neobicĭnitu. Țĭ 'lŭ trămitemŭ, ca se 'țĭ țină de urîtŭ!"

(Statua lui Lazarŭ.) Prin o favóre specială, amŭ fostŭ și noi admișĭ a admirá, într'una din sălile Museului naționalŭ din palatulŭ Academiei, superbulŭ modelŭ de lutŭ, în mărime naturală, alŭ marelui învĕțătorŭ Lazarŭ. Modelŭ, după care în mărime îndoită (spre a face păreche cu a lui Heliade Radulescu), va fi sculptată în marmoră de Massa-Carrara, statua acestui luptătorŭ alŭ renascerei române. Suntemŭ datorĭ a mărturisi că privimŭ deja c'o mândriă națională, acestŭ lucru săvêrșitŭ, datoritŭ d-lui Georgescŭ, primulŭ adevĕratŭ artistŭ alŭ daltei române. La piciórele acestui modelŭ chiarŭ, te simțĭ agitatŭ și însuflatŭ de nisce sentimente noi, de patriotismŭ, naționalitate, progresŭ și cultură, pe care cu cartea în mână și cu fulgerii speranțelorŭ viitorului în ochi, acestŭ ântâiu dascălŭ românŭ, lumina deșteptă și avêntă o generațiă născută în putredîciunea domniei fanariote, cătră unŭ viitorŭ ce nu mulțĭ anĭ a mai trebuitŭ spre a se adeveri și în privința sufletelorŭ și în privința valórei națiunei sale, care sciá bine elŭ că nu erá de câtŭ adormită. Multŭ se va datorá dlui Georgescu, că ne-a reamintitŭ, fie și în marmoră, învĕțămêntulŭ pe care ni-lŭ va inspirá fruntea, ochii, gura, care pare că stă sĕ ne vorbéscă încă, energia în fine a întregului chipŭ alŭ lui Lazarŭ în pétră. Décă esecutarea ei în marmoră va fi credinciósă modelului, apoi repetămŭ că ne vomŭ puté felicitá noi toțĭ Românii, de admirația ce va provocá inspirațiunea și talentulŭ d-lui Georgescu. Michel-Angelo isprăvindŭ pe colosalulu sĕu Moise (statua, care se află astă-dĭ în Roma în basilica „San Paolo fuori di murra"), transportatŭ elŭ însușĭ îlŭ lovi cu ciocanulŭ (semnulŭ se vede și astă-dĭ), strigêndu-ĭ: „perche non parli?! — de ce nu vorbescĭ?" Noi vomŭ puté întrebá pe învĕțătorulŭ Lazarŭ reînviatŭ de pétră: „de ce n'ai sufletŭ sĕ ne învețĭ și pe noi?"

(„Telegraphulŭ".)

(Balŭ în Timișora.) Din partea inteliginței române din Timișóra se va arangiá Sâmbĕtă în 18 Februariu (1 Marte) 1884 în sala cea mare a redutei (otelulŭ principele de coronă Rudolfŭ din cetate) unŭ balŭ pentru ajutorarea scólelorŭ gr. or. române din Timișóra și a studențilorŭ sĕracĭ din institutulŭ alumnealŭ. În decursulŭ balului se vorŭ produce și 13 călușerĭ îmbrăcațĭ în costume naționale. În numele comitetului arangiatorŭ: Petru Oprișŭ președinte. Nicolae Coșariu, vice-președinte.

Nou abonamentŭ la
„Gazeta Transilvaniei."

Cu 1-a Ianuariu st. v. 1884 sa începutŭ unŭ nou abonamentŭ, la care invitămŭ pe onorații abonațĭ, amicĭ si sprijinitorĭ ai fóiei nóstre, rugăndu-i ca sĕ binevoiéscă a si-lŭ reînoi de cu vreme pentru ca diarulŭ sĕ li se pótă espedá promptŭ și fără întrerupere.

Domnii noui abonați, și cari n'au achitatŭ costulŭ abonamentului sunt rugațĭ a ne trimite banii séu directŭ prin mandatŭ postalŭ, séu prin Domnii, la carĭ au subscrisŭ abonamentulŭ.

Prețulŭ abonamentului, ce se póte tramite mai ușorŭ prin mandate postale, este:

pentru Austro-Ungaria cu posta: pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr., pe șése lunĭ 5 fl.; pe anŭ 10 fl.

pentru România și alte țĕrĭ esterne: pe trei lunĭ 7 francĭ, pe șése lunĭ 14 francĭ, pe anŭ 28 francĭ.

Scrisorile sunt a se adresa **la Redacțiunea „Gazetei Transilvaniei" în Brașovŭ.**

Editorŭ: **Iacobŭ Mureșianu.**

Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureșianu.**

Tipografia: **Ioanŭ Gött și fiiŭ Henricŭ.**